

**МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ
ПЕДАГОШКИ ЗАВОД НА МАКЕДОНИЈА**

НАСТАВНА ПРОГРАМА
ФИКСНА ПРОТЕТИКА
II година

ЗДРАВСТВЕНА СТРУКА
забен техничар

Скопје, мај 2006 година

1. ИДЕНТИФИКАЦИОНИ ПОДАТОЦИ

1.1. Назив на наставниот предмет: *ФИКСНА ПРОТЕТИКА*

1.2. Образовен профил и струкиа

1.2.1. Образовен профил: *забен техничар*

1.2.2. Струка: *здравствена*

1.3. Диференцијација на наставниот предмет

1.3.1. Карактеристичен за образовниот профил

1.4. Година на изучување на наставниот предмет

1.4.1. *Втора година*

1.5. Број на часови на наставниот предмет

1.5.1. Број на часови неделно: *3 часа*

1.5.2. Број на часови годишно: *108 часа*

1.6. Статус на наставниот предмет

1.6.1. *Задолжителен предмет*

2. ЦЕЛИ НА НАСТАВНИОТ ПРЕДМЕТ

По совладувањето на наставната програма по **фиксна протетика** ученикот стекнува знаења и вештини и се оспособува:

- да ја користи стручната стоматолошка терминологија;
- да ги подготвува материјалите, инструментите и апаратите;
- да ги опишува морфолошките карактеристики на трајната дентиција;
- да ги користи сознанијата за морфологијата на трајната дентиција апликативно;
- да ги препознава различните видови отпечаточни техники;
- да ги идентификува оклузалните аномалии;
- да ги објаснува оклузијата и артикулацијата на забите;
- да ги анализира различните технички и технолошки процеси при техничката изработка на едноделнолеаните фикснопротетички конструкции;
- да ги интегрира стекнатите знаење во други наставни предмети.

3. ПОТРЕБНИ ПРЕТХОДНИ ЗНАЕЊА

За успешно совладување на зацртаните цели, потребни се предзнаења од наставните предмети, анатомија и физиологија.

4. ОБРАЗОВЕН ПРОЦЕС

4.1. Структурирање на содржините за учење

Тематски целини	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
<p>1. УВОД ВО СТОМАТОЛОШКА ПРОТЕТИКА И ОПШТИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА ЗАБИТЕ</p>	<p>7</p>	<p>Ученикот:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да го објасни значењето и цели те на предметот; - да ги знае основните принципи на протетската рехабилитација и реконструкција; - да ги набројува и да ги класифицира видовите на фиксни надоместоци; - да ги познава основните ориентациони линии и рамнини и поделбата на лицето; - да го познава анатомскиот состав на забите и поделбата на забите според нивната 	<p>Демонстрирање на:</p> <ul style="list-style-type: none"> - класификациите на фиксните надоместоци; - основните ориентациони линии и рамнини; - ориентационата поделба на лицето; - составот на забите со помош на фантомски модел на заб; - поделбата на забите; - означителните белези на забите (со помош на фантомски модели на забите). <p>Шематско прикажување на обележувањето на забите во координатен систем.</p>	<p>Анатомија – остео-логија – глава и врат</p>

		<p>местопо ложба, обликот и функцијата;</p> <ul style="list-style-type: none"> - да ги набрјува површините на забите; - да го опишува значењето на контактната точка; - да ги разликува посебните белези на забите (знак на лакот, знак на аголот, знак на коренот и лингвална инклинација на коронката на забот); - да ги означува забите во координатен систем (знаците плус и минус, означување со двоцифрени броеви); - да ги идентификува и обележува забите. 		
--	--	---	--	--

Тематски целини	Број на часов и	Конкретни цели	Дидактички насокиж	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
2. АНАТОМИЈА И МОРФОЛОГИЈА НА ЗАБИТЕ	30	<p>Ученикот:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да ја знае поединечната морфологија на секој заб во усната шуплина; - да ги опишува сите забни површини; - да ги карактеризира забите според нивните специфични белези; - да ги познава морфолошките карактеристики на коренот на забите; - да го препознава и да го класифицира забот според неговите обележја во групата на заби на која припаѓа; - да разликува леви од десни заби и горни од долни заби. 	<p>Демонстрирање на фантомски модели на заби:</p> <ul style="list-style-type: none"> - објаснување на морфологијата на секој заб поединечно според површината; - класифицирање на забите во групата на која и припаѓаат; - определување на местоположба на забите; - препознавање на морфолошките карактеристики на забите. 	<p>Анатомија:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Остеологија (глава и врат)

Тематски целини	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
3. ПАРАДОНЦИУМ НА ТОМОМОРФОЛОШКИ КАРАКТЕРИСТИКИ	4	<p>Ученикот:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да ги знае составните делови на парадонциумот и периодонциум; - да ја сфати функцијата на парадонциумот; - да го објаснува значењето на контактната точка и нејзиното превентивно влијание; - да воспоставува сооднос меѓу дејството и влијанието на различните сили кои делуваат на забите и промените кои настануваат во парадонциумот. 	<p>Демонстрирање на анатомскиот состав на парадонциумот на фантомски модел.</p> <p>Шематско претставување на дејството на различни сили на забите.</p>	<p>Анатомија: – Глава и врат</p>

Тематски целини	Бр. на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
4. ОКЛУЗИЈА И ВИДОВИ ОКЛУЗИОНИ ОДНОСИ И АНАТОМИЈА НА ТЕМПОРОМАНДИБУЛАРЕН ЗГЛОБ	12	<p>Ученикот:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да го дефинира поимот оклузија; - да ги препознава и да ги разликува оклузалните термини; - да ги набројува различните видови оклузија и оклузалните принципи; - да ги објаснува поимите: централна и централна оклузија, хабитуелна – прилагодена – стекната оклузија; - да го интерпретира значењето на поимот интеркуспидација; - да ја разбере концепцијата за оклузална рамнотежа и билатерално урамнотежена оклузија; - да ги објаснува основните гнатолошки концепти; - да ги разликува различните оклузални односи (малоклузија); 	<p>Шематско прикажување на раз личните видови оклузија.</p> <p>Демонстрирање на централната и централна оклузија на фантомски модел на глава.</p> <p>Прикажување на:</p> <ul style="list-style-type: none"> - графички прилози за: хабитуелната оклузија; - концепцијата на оклузалната рамнотежа; - различни оклузални односи. <p>Дискутирање за:</p> <ul style="list-style-type: none"> - концепцијата на оклузалната рамнотежа и оклузалните односи; - врската помеѓу оклузалните односи и анатомијата на темпоромандибуларен зглоб. <p>Шематско прикажување на поделбата на зглобот и неговите составни елементи.</p>	<p>Анатомија – виличен зглоб</p>

		<ul style="list-style-type: none"> - да ја познава анатомијата на зглобот; - да ги опишува основните движења во зглобот (отворање и затворање, движење напред – назад, лево-десно); - да ја сфати врската помеѓу оклузалните односи и анатомијата на темпоромандибуларен зглоб. 	<p>Демонстрирање на основните движења на зглобот на фантомски модел.</p>	
Тематски целини	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
5. ЗАБНИ КОРОНКИ ВИДОВИ, ПОДЕЛБИ, ИНДИКАЦИИ ЗА НИВНА УПОТРЕБА	4	<p>Ученикот:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да го дефинира поимот вештачка забна коронка; - да ги набројува фазите на изработка на коронките и видовите на коронки според начинот на нивната изработка; - да ги класира коронките според површините што ги покриваат, според материјалот од кој се изработуваат и начинот на кој 	<p>Шематско прикажување на:</p> <ul style="list-style-type: none"> - поделбата на коронките според начинот за нивна изработка, според материјалот од кој се изработени; - фазите за изработка на една коронка. - индикациите и котраиндикации за нивната изработка. 	Технологија на материјали

		<p>се фиксираат;</p> <p>- да ги објаснува индикациите за за изработката на коронките;</p> <p>- да ги набројат и класифицираат контраиндикациите за изработка на коронките.</p>		
Тематски целини	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
6. ПРЕПАРИРАЊЕ НА ЗАБИТЕ ЗА ИЗРАБОТКА НА ФИКСНИ ПРОТЕТСКИ НАДОМЕСТОЦИ И ВИДОВИ НА ОТПЕЧАТОЦИ	8	<p>Ученикот:</p> <p>- да ја објаснува целта и начинот на препарацијата на забите;</p> <p>- да го набрјува приборот со кој се врши препарацијата на забите и видовите на демаркациони линии на препарираниот заб;</p> <p>- да ги објаснува фазите на препарација за поединечни соло коронки;</p> <p>- да ги набрјува формите на</p>	<p>Демонстрирање и набљудување на:</p> <p>- приборот за препарација на забите;</p> <p>- демаркационите линии.</p> <p>Шематско претставување на фазите на препарација на забот.</p> <p>Дискутирање за врската меѓу ретенцијата на коронката и формата на препарираниот забно трупче.</p>	<p>Технологија на материјали:</p> <p>– Маси за отпечатување</p>

		<p>препарираното забно трупче;</p> <p>- да ја објаснува врската помеѓу формата на препарираното забно трупче и неговата ретенциона моќ;</p> <p>-да ги наброи и објасни методите за отпечатување и отпечаточни те маси кои се користат;</p> <p>-да го објасни методот на земање двофазен корекционен отпечаток;</p> <p>-да го опише земањето на еднофазен отпечаток;</p> <p>-да ги споредува и препознае ме тодите за отпечатување и да ги знае предностите и недостатоци те на секоја од методите за отпечатување;</p> <p>-да го анализира земениот отпечаток.</p>	<p>Презентирање на особините на отпечатоцните маси кои се користат.</p> <p>Демонстрирање на:</p> <p>- отпечатоцните техники на фантомски модели.</p> <p>- методи на отпечатување;</p> <p>Анализа на земениот отпечаток.</p>	
--	--	--	--	--

Тематски целини	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
7. ИЗРАБОТКА НА РАБОТНИ МОДЕЛИ	12	<p>Ученикот:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да ја објасни постапката за приготвување на отпечатокот и изработување на анатомски модел и студио модел; - да го опишува: <ul style="list-style-type: none"> - начинот за излевање на отпечаток земен во загриз и добивањето работен модел; - процесот на подготовка на отпечатокот за добивање работен модел со подвижни забни трупчиња; - начинот на добивање на работен модел со метални колчиња (Heus-ви колчиња) со сепарирање; - работен модел со сокла со водечки жлебови, модел-треј систем; - работен модел со подвижни трупчиња со коренско продолжение 	<p>Демонстрирање на:</p> <ul style="list-style-type: none"> - постапки за приготвување на отпечатокот за изработка на анатомски модел и модел за анализа и студија; - излевање на отпечаток за добивање анатомски модел; - добивање на работни модели со различни постапки. <p>Организирање на дискусија за предностите и недостатоците на различните постапки за добивање на работни модели.</p>	<p>Технологија на ма-теријали:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Гипс

		<p>од гипс и метално колче;</p> <ul style="list-style-type: none"> - работен модел со подвижни трупчиња со коренско продолжение со метално колче без сепирање; - добивање на работен модел со подвижен парадонциум; <p>- да ги набројува видовите на работни модели со подвижни забни трупчиња;</p> <p>- да ја објаснува обработката на забното трупче;</p> <ul style="list-style-type: none"> - да ги набројува предностите и недостатоците на различните постапки за добивање работни модели. 		
Тематски целини	Број на часов и	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
8. ПРЕНЕСУВАЊЕ И ФИКСИРАЊЕ НА РАБОТНИТЕ МОДЕЛИ ВО ОКЛУДАТОР И АРТИКУЛАТОР	6	<p>Ученикот:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да ја опишува постапката за изработка на гипсен оклудатор при земање на отпечатокот 	<p>Демонстрирање на:</p> <ul style="list-style-type: none"> - постапката за изработка на гипсен оклудатор кога отпечатокот е земен во загриз - начинот на пренесување и 	<p>Технологија на материјали:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Оклудатори и

		<p>во загриз; - да го опишува начинот на пренесување и фиксирање на работните модели во иклюдатор; - да ја опишува постапката на пренесување и фиксирање на работните модели во артикулатор.</p>	<p>фиксирање на работните модели во оклюдатор и артикулатор.</p>	<p>артикулатори</p>
--	--	--	--	---------------------

Тематски целини	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
<p>9. МОДЕЛИРАЊЕ НА ЕДНОДЕЛНОЛЕАНИ КОРОНКИ ОД ВОСОК ВЛОЖУВАЊЕ И ЛЕЕЊЕ</p>	<p>25</p>	<p>Ученикот: - да ги познава основните принципи за моделирање на едноделнолеаните коронки; - да ги набрјува битните моменти и односи на коронката со околните ткива и заби (агонисти и антагонисти); - да ги знае индикациите и принципот на изработување на пол нолеани коронки; - да ја опишува и објаснува:</p>	<p>Моделирање на едноделнолеани коронки. Демонстрирање на: изработка на леана надградба на фантомски модел; - изработка на едноделнолеана коронка цела од метал; - методите за изработка на кошулка на коронката;</p>	<p>Технологија на материјали: - Восоци</p>

	<p>постапката на изработување на леана надградба;</p> <ul style="list-style-type: none"> - индиректната изработка на леана надградба измоделирана од восок; - изработката на едноделнолеана коронка од метал; - методите за изработка на кошулката на коронката; - да ги набројува разликите на коронка со меѓупростор и без меѓупростор; - да го опишува моделирањето на аксијалните површини на коронката; - да ги објаснува методите за моделирање на оклузалната површина; - да ја објасни постапката на изработка на едноделнолеани коронки фасетирани со акрилни маси; - да ги опише начините на обезбедување механичка ретенција на фасетираните површини; - да го објасни начинот на изработка на едноделнолеана коронка фасетирана со 	<p>- постапката за изработка на коронка со меѓупростор.</p> <p>Моделирање на аксијалните површини на коронката на фантомски модел.</p> <p>Презентирање на слајдови за :</p> <ul style="list-style-type: none"> - начините на моделирање на оклузалната површина; - изработка на едноделнолеани коронки фасетирани со акрилатни маси; - изработка на едноделнолеани коронки фасетирани со акрилатни маси; - изработка на едноделнолеана коронка фасетирана со керамички маси-метал керамика. <p>- штивтовање и вложување.</p> <p>Демонстрирање на начинот на еднофазно и двофазно вложување и на начинот на леење.</p>	
--	---	--	--

	<p>керамички маси метал керамика.</p> <p>-го објасни начинот на вложување на измоделираните конструкции од восок и да го знае начинот на еднофазно и двофазно и вложување;</p> <p>-да ги знае физичко – хемиските особини на масите за вложување , особините на металите и начините на леење на едноделнолеаните конструкции;</p> <p>- да ја опишува постапката на жарење на киветите и апаратите кои се користат;</p> <p>-да ги набројува предностите и недостатоците на различните начини на моделирање и на начините на вложување .</p>		
--	--	--	--

4.2. Наставни методи и активноти на учење

Според зацртаните цели на наставната програма за предметот **ФИКСНА ПРОТЕТИКА** наставата ќе се реализира преку: насочена дискусија, демонстрација, учење преку сопствено откривање, предавање, објаснување и др.

Активности на ученикот: слуша, забележува, набљудува, покажува, применува, објаснува, поставува прашања, самостјно открива, дискутира.

Активности на наставникот: планира, организира, демонстрира, објаснува, дава инструкции, поставува прашања.

4.3. Организација и реализација на наставата

Воспитно-образовниот процес по овој наставен предмет се реализира во специјализирана училница – кабинет, опремена со потребните наставни средства и материјали. Наставниот предмет е застапен со 3 часа неделно во две полугодија. Наставата од овој предмет треба да биде во корелација со наставата од наставниот предмет практична настава..

4.4. Наставни средства и помагала

Ефикасноста на реализацијата на содржините од наставната програма, е условена со користење на компјутер, графоскоп, модели, слики, шеми, постери, апарати, инструменти, прибор и други нагледни средства според насоките во графата „Дидактички насоки“.

За поуспешно совладување на целите на наставната програма, се користи соодветна литература и тоа:

- учебник по наставниот предмет и друга стручна литература;
- наставен материјал подготвен од страна на наставникот;
- дополнителна литература за наставниците;
- кодексот на етика на здравствените работници;
- литература од областа на дидактиката.

5. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГНУВАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Оценувањето на постигнувањата на учениците, се врши континуирано во текот на целата учебна година, усно и писмено преку тестови на знаења кои ќе се користат после обработката на тематски целини. Во едно полугодие, ученикот треба да има најмалку две (2) оценки. Оценувањето е јавно. За учениците кои не ја совладале програмата, ќе се постапи според законската регулатива.

6. КАДРОВСКИ И МАТЕРИЈАЛНИ ПРЕДУСОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

6.1. Основни карактеристики на наставниците

Покрај условите пропишани со Законот за средно образование, наставникот треба да ги поседува следниве персонални, професионални и педагошки карактеристики: да е физички и психички здрав, да нема говорни мани, да е комуникативен, да ја сака педагошката работа, да е добар организатор, креативен и подготвен за примена на иновациите во воспитно – образовната работа.

6.2. Стандард за наставен кадар

Наставата по предметот ја реализираат кадри со завршени студии по:

- стоматологија – специјалистички студии по стоматолошка протетика;
- стоматологија.

Наставниците треба да имаат педагошко-психолошка и методска подготовка и положен стручен испит.

6.3. Стандард за простор и опрема

За реализација на предвидените активности во Програмата, ќе се користи специјализирана училница – кабинет, опремена со наставни средства и помагала согласно нормативот. Дел од часовите ќе се реализира во заботехничка лабораторија или забна амбуланта.

7. ДАТУМ НА ИЗРАБОТКА И НОСИТЕЛИ НА ИЗРАБОТКАТА НА ПРОГРАМАТА

7.1. Датум на изработка: април 2000 година

7.2. Состав на работната група

1. Д-р Николина Пепењугоска, Бирото за развој на образованието - Скопје
2. Проф. Д-р Драгољуб Велески, Стоматолошки факултет - Скопје
3. Д-р Офелија Андреевска, ДСМУ I Д-р Јован Калаузиг- Битола
4. Д-р Марјан Алабаковски, ДСМУ I Д-р Панче Караџозов"- Скопје

7.3. Ревидирање на наставната програма: мај 2006 година.

7.4. Состав на работната група

- Гордана Донева Атанасоска, советник во Бирото за развој на образованието - Скопје
- Д-р Марјан Алабаковски, ДСМУ „ Д-р Панче Караџозов"- Скопје
- Советници од Секторот за стручно образование и обука - Скопје

8. ПОЧЕТОК НА ПРИМЕНА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Датум на започнување: 01.09.2006 година

9. ОДОБРУВАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставната програмата по предметот ФИКСНА ПРОТЕТИКА ја одобри министерот за образование и наука со решение бр. 07 - 3851 од 29. 06. 2006 година.